

”יש לי חלום — אני רוצה לתפוס הומו ולזין אותו עם ויבראטור בתחת!”

אמרה המשוררת למונדי, האומר: ”יונה בדם שלי, היא זורמת בתוכי!”

יבשה של מייסררהחינוך, אלא בדומה לז'אנר ז'נה היא תישאר תמיד המשוררת של המעונים ושל הצמאים. על יונה שמעולם לא היתה ילדה טובהירושלים, אספר את המעשה הבא: לילה אחד כשהלכנו, יונה ואני מחובקים ברחובות תל-אביב, אמרה לי: ”מונדי, יש לי חלום!” אמרתי: ”יונה, מה החלום שלך?” והיא אמרה: ”אני רוצה לתפוס הומו ולזין אותו עם ויברטור בתחת!”

מוקד: ביום שהכרנו, כשהביאה לי את השירים הראשונים שלה, היא השתלטה עליי כליל. הפגישה נמשכה 80 שעות, שבחלקן היו ריאלוג בלתי פוסק. חיים רצופים איתה היו חוויה די

דויד אבידן: ”היא רצתה להיחם משורר, ולא משוררת!”

מתישה. כי נסחפתי לטריפ עליפי כל-לית. היא היתה האקדוחנית והכוהנת של שירה היפית. וגם התקרבה לארכי-טיפ של מדונה היפית. עם זאת, היתה מאוד ישראלית, יכלה לחיות בכפר-אונג ולהיות יותר אקזוטית מכל יבוא מחו”ל.

צימבליסטטה: מצד אחד היתה רכה וטובה כמו מלאך, ומצד שני קשה וקפריסית. האם זה בלתי-נמנע, שמשוררת כל-כך גדולה תהיה כל-כך מסור בכת ומנוכרת לסביבתה? דווקא אחרי שגמרנו להכין את התערוכה, והעיתות נות התחילה לחגוג, היו לנו ויכוחים בבחירת החומר.

היו לנו מריבות. ליונה היו מערכות יחסים נפלאות, קצרות או ארוכות, עם משוררים ואנשים, שפעמים הרבה נגמרנו בניתוק מוחלט. היא היתה מדברת איתי על זה. ”איך יתכן שאנשים שכל-כך אהבתי, והיו כל-כך קרובים אליי, הלכו לי לאיבוד? איך זה נגמר?”

אבידן: המריבות שניהלה עם משוררים-גברים באו להרגיש את שאיפתה להיחשב כטובה בין שווים, ולא כעדיפה בין שוות.

מוקד: היא היתה אקסצנטרית. היתה לה אישיות חזקה מאוד, אבל גם לא קלה. היא היתה נתונה בתוך רצף חזק שלה. פעם כתבה עליי שיר, שגם הקדישה לי אותו: במיטבח הנפש היו מכינים כרה (כירה) לשניים מדור מים טבחיים מגוריים חזקים כי גרוויץ. באמצעות תמונה חזקה, באופן שהלשון והחוויה רותחים ונוצרים במקום קסום, שהוא ”מיטבח הנפש”

יונה וולך:

זכר או נקבה?

יונה היתה מתיכה חוויות, כקוסמת במעבדה של כימאי. **מונדי:** למרות שהיתה אגוצני טרית, היא לא היתה סנובית. ברורה היתה לי האמת שלה וגם הפחזה. אני מכיר אותה מגיל 17. הייתי בשבילה רבע אבא. נורא אהבתי אותה. השתעשעתי איתה. היא משלנו, כמו אבידן, כמו נתן זך. היא אדם שרצתה להיות אמן, עד הרגש האחרון של הלב שלה. לא היתה לה אפשרות אחרת. היא נכ-אדם בינלאומי. היא לא היתה בחוץ לארץ, היא היתה חוץ-לארץ. ואגב,

תיים, היתה לה נטיה לשיחות אבסור-לוטיות, כאילו אפשר לשנות את החיים במין דיון טוטאלי. **ידידתה, האמנית עופרה צימבליסטטה:** הסקרנות שלה היתה מדהימה. היא חוותה את הכל על עצמה והיתה מוכנה להתנסות בכל דבר, פיסי או רוחני. ואפילו אם הדברים היו כרוכים בסבל נורא, בסמים, בחוויות מיניות — וכלבר להגיע אל האמת הנכונה. מתוך זה כתבה. **יוסף מונדי:** יונה אומנם מתה, אבל יש להניח שלא תהפוך לאנדרטה

המועטת, לרבות חוסר שליטתה כשפה זרה כלשהי. המקדש החזק שלה היה ייצריותה ומשיכתה אל ה”שיגעון”. ומאלה הצליחה להפוך ריווחים על חוויות נשיות, בעלות עוצמה גדולה יותר ממשוררות שקדמו לה, או בנות זמנה. **מוקד:** היא לא היתה אינטלקטור-אלית מיקצוענית, אבל היו לה אינטר-איציות אינטלקטואליות חזקות והבנה עמוקה. היא לא הסתגרה בעולם אסתטי של משוררים. היה לה עניין ער בפסיכולוגיה, בפיסיקה, במצבים חבר-

להיחשב כמשורר, משום שדרגות הי-חשיבות הסופיות נגזרות עדיין לפי הזכר, ולא על פי הנקבה. כלומר: עדיף עדיין לפיסיקאית חשונה להיות מוצי-גת כפיסיקאי חשוב. אין הדברים הללו באים למעט בערך הנשים, חלילה, אבל עדיין המוח הגברי, או האלמנט הגברי במוח, עדיף בהישגיו האינטלקטואליים — לפי הנסיון עד כה — על אפשרויות המוח הנשי. מה שבלם את יונה וולך היו הי-אינטלקט המוגבל שלה והשכלתה

בצורה מיתולוגית. **אבידן:** יונה וולך היתה משוררת חשובה, אבל משורר — רק מעניין. כמשורר מעמדה היה פחות ממעמדה כמשוררת. כי כמשוררת היא תרמה תרומה בפריצה הרפרטוארית שלה. ההבדלה שלי בין משורר למשוררת אינה נובעת משוביניזם גברי, אלא מהעובדה שמשוררות ככל הדורות כתבו רפרטואר נשי מובהק, עם חריגות קלות פה ושם. ויונה וולך אינה יוצאת דופן מבחינה זאת. היא נברלת רק בכך שהיתה לה שאיפה פוליטית-סיפרותית

מופעת... כהמה מיוחמת... הייתי שמה אותה בפיתה” אמרה סגנית שרהחינוך בממשלת הליכוד.

יונה וולך: אני אניח תפילין / אתפלל / הנח אתה גם את התפילין / עבדתי... / שחק אותם ב... / העבר אותם על הדגדגן שלי / כדי שאגמור מהר.

”זה לא היה עיקר השירה שלה, אלה היו שוליים אקסטרונגטיים” הסביר הר”ר גבריאל מוקד, עורך כתביהעת עכשיו.

גבריאל מוקד: מבין השירים שפירסמו או יאיר הורביץ, יונה וולך ומאיר ויזלטיר, הייתי צריך לבחור

גבריאל מוקד: ”ביום שהיכרנו, היא השתלטה עליי כליל!”

לפירסום את הטובים ביותר. אצל יונה לא היה צריך לבחור. כל שיר הרהים אותי ביופיו.

יונה היתה בת 19 כשהביאה אליי שירים לעכשיו. היא היתה דמות חדשה. תקיפה ומקורית. ייצגה בצורה מושלמת את דור ילדיהפרחים: שירים קצרים, אלימים, אימאז'ים יפהפיים, ציבעוניות של תמונת עולם פסיכא-דלי, גיבורים יפים על רקע קרוע.

כשירת שנות ה-60 בלטו מנחם בן, מרדכי גלדמן, יאיר הורוביץ, יונה וולך, מאיר ויזלטיר, אהרון שבתאי — מבין השירים היתה יונה המשורר הכיחשוב. **דויד אבידן:** יונה וולך היתה במי-טבה דווקא משוררת, ולא משורר — כפי שהיא רצתה וקיוותה להיות. היא כתבה, לדעתי, דפרטואר שירי שניתן להגדרה פסיכוגינקולוגית, קיצונית וחושפנית. הקונפליקט הזה בין הנשי וגברי, שהיה בה, נבע לאירדוקא מסי-בות שיריות, יתכן שהיה אלמנט של שיחרור האשה, ויתכן שהיתה לכך השפעה גם לאישיות הדרימנית הי-מוצרת שלה, שהתבטאה בין השאר בשימוש הנרחב בשיריה בגוף ראשון ובגוף שני יחיד, ולא יחידה.

מוקד: יונה השתמשה בלשון זכר. יונה הייתה המייצגת של שני הקטבים. היא רצתה להבין את כל נקודות הראות באורטיקה. (דובה גריזלית גדלה אותי / חלב כוכבים היה מזוני העיקרי / הדבר הראשון שראיתי / בימי חיי כוונתי שאני זכר / היה אני איך אוכל לשכות). שיר חשוב, שיר שחותר אל הדבר העיקרי, אל תעלומת האני. מתקרב לדמיון מדעי או לאגדה, היא מביעה את זה